

ОБОРОТНІ ЗАСОБИ В СИСТЕМІ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

FIRE IN THE CURRENT FINANCIAL STRENGTHENING SECURITY AGRICULTURAL ENTERPRISES

Пристемський О.С.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Херсонський державний аграрний університет

Мовчан А.І.

студентка економічного факультету,
Херсонський державний аграрний університет

У статті описано теоретичні аспекти впливу оборотних засобів на зміцнення фінансової безпеки сільськогосподарського підприємства. Висвітлено поняття забезпечення фінансової безпеки на сільськогосподарському виробництві. Складено перелік рекомендацій щодо ефективної фінансової безпеки та усунення її загроз.

Ключові слова: фінансова безпека, економічна безпека, оборотні засоби, грошові кошти, дебіторська заборгованість, стратегія, управління.

В статье описаны теоретические аспекты влияния оборотных средств на укрепление финансовой безопасности сельскохозяйственного предприятия. Освещены понятия обеспечения финансовой безопасности на сельскохозяйственном производстве. Составлен перечень рекомендаций для эффективной финансовой безопасности и устранения ее угроз.

Ключевые слова: финансовая безопасность, экономическая безопасность, оборотные средства, денежные средства, дебиторская задолженность, стратегия, управление.

In a scientific article the theoretical aspects of the impact of working capital to strengthen the financial security of agricultural enterprises. Deals with the concept of providing financial security for agricultural production. Make a list of recommendations for effective financial financial security and elimination of threats.

Keywords: financial security, economic security, working capital, cash, accounts receivable, strategy, management.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Дослідивши умови розвитку сучасних ринкових відносин, можна акцентувати увагу на тому, що сільськогосподарське виробництво – одна зі стратегічно важливих галузей національної економіки. Крім того, воно є гарантією збереження продовольчої безпеки країни. Ці фактори сприяють пошуку новітніх підходів до вирішення питання посилення економічної, у тому числі і фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. Економічна безпека – складне комплексне явище, адже вона пов'язана з низкою інструментів нівелювання як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Основною її метою є отримання максимального прибутку. При цьому ризики мають бути мінімальними. Досліджуючи економічну безпеку підприємства, варто виокремлювати ті

об'єкти, які вимагають захисту, серед них: юридично-управлінський, ресурсний, інформаційний, технологічно-енергетичний, інвестиційно-інноваційний, кадрово-соціальний, фінансовий та екологічний складники [2].

До складу економічної безпеки входить фінансова. Фінансова безпека – стан оптимального рівня використання економічного потенціалу підприємства, за якого наявні та можливі збитки нижче встановлених підприємством меж [1]. Під час управління ресурсним та фінансовим складниками фінансової безпеки багато уваги приділяється пропорційному формуванню та ефективному застосуванню ресурсного потенціалу суб'єктів господарювання, де значну роль відіграють і оборотні засоби.

Оборотні засоби разом із необоротними – чинники забезпечення безперервності виробничого та збутового процесів. Саме через це їх

структура, джерела формування, розташування на різних стадіях кругообігу капіталу, рівень забезпеченості ними прямо впливають на такі аспекти, як ділова активність та фінансовий стан підприємства. Управління оборотними засобами, яке практикується на сільськогосподарських фірмах нині, вимагає подальшого дослідження, щоб рівень фінансової безпеки був максимальний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Вплив оборотних засобів на формування та посилення фінансової безпеки підприємства як частини економічної досліджується нещодавно, проте напрацювання вже є. Зокрема, даним питанням займалися: Л.М. Анічин, В.Г. Андрійчук, В.П. Бечко, І.О. Бланк, Л.М. Герасимова, С.В. Герчанівська, І.Ю. Гришова, О.Л. Груніна, Л.А. Демчук, М.Я. Дем'яненко, А.Г. Загородній, В.І. Кириленко, А.В. Козаченко, О.М. Ляшенко, М.М. Коваленко, М.Ф. Огійчук, О.В. Олійник, М.З. Пізенгольц, В.Я. Плаксієнко, А.М. Поддєрьогін, В.П. Пономарьова, Г.В. Савицька, П.А. Стецюк, М. Стельмах, О.В. Ульянченко, В.І. Шиян, В.В. Шликова, В.І. Ярочкіна та ін.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Головна мета статті – розкрити теоретичні аспекти впливу оборотних засобів на зміцнення фінансової безпеки сільськогосподарського підприємства, висвітлити поняття «забезпечення фінансової безпеки на сільськогосподарському виробництві», скласти перелік рекомендацій щодо ефективної фінансової економічної безпеки та усунення її загроз. Окрім того, необхідно обґрунтувати теоретико-методичні засади та розроблення практичних рекомендацій щодо управління оборотними засобами сфери обігу в системі зміцнення фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств як складової частини економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Упровадження та здійснення концепції чітко спланованого стратегічного управління суб'єкта господарювання можливі тільки у тому разі, якщо воно орієнтоване на визначений і затверджений план, тобто персонал сільськогосподарського підприємства міркує стратегічно та використовує при цьому стратегічне планування. Це дає можливість опрацювати і використовувати сукупність стратегічних планів. При цьому поточна діяльність працівників і підприємства в цілому орієнтована на досягнення стратегічних цілей.

Виокремлюють різноманітні напрями формування та реалізації генеральної стратегії зміцнення фінансової безпеки, основний з яких – стратегія управління матеріальними ресурсами досліджуваного підприємства.

Дану стратегію варто реалізувати у двох визначених напрямках:

- управління оборотними засобами;
- джерела формування оборотних засобів [5].

Модель реалізації цієї стратегічної системи управління включає такі етапи:

1. Дослідження та аналіз складу, структури й ефективності використання оборотних засобів сільськогосподарського підприємства у попередньому (базовому) періоді.

2. Розроблення стратегії управління. Виокремлюють агресивну, помірну та консервативну стратегії [7].

Агресивна модель формується на таких умовах: довгострокові пасиви є джерелом покриття необоротних активів та постійної частини поточних активів, тобто їх мінімуму, який необхідний для здійснення господарської діяльності. У такому разі варійована частина поточних активів у повному обсязі покривається короткостроковою кредиторською заборгованістю.

Якщо розглядати цю стратегію з позиції ліквідності, вона також є ризикованою, адже в практичній діяльності обмежуватися лише мінімумом поточних активів не можна. Агресивна модель фінансування поточних активів виглядає:

$$ДП + ПА + ПЧ,$$

де ДП – довгострокові пасиви;

ПА – необоротні активи;

ПЧ – постійна частка оборотних активів (норматив оборотних коштів) [10].

Свою чергою, консервативна модель передбачає, що довгострокові активи повністю покривають варійовану частину поточних активів. Консервативну модель переважно застосовують на початкових стадіях існування підприємства, але тільки за умови, якщо величина капіталу власників підприємства достатня, а довгострокові кредити інвестиційного фінансування – доступні.

За таких умов переважно не може бути короткостроковою кредиторською заборгованістю. Крім того, відсутній ризик втрати ліквідності, а сама модель виглядає штучно. Реально в господарській діяльності такого бути не може, адже кредиторську заборгованість мають переважно всі.

Консервативну модель відображено у формулі:

$$ДП = ПА + ПЧ + ВЧ,$$

де ВЧ – варійована частина поточних активів [10].

Найбільш реальною вважається компромісна модель фінансування поточних активів. Її сутність полягає в тому, що необоротні активи, постійна частина поточних активів та десь половина варійованої частини поточних активів покриваються довгостроковими пасивами. Причому чистий оборотний капітал визначають як різницю між довгостроковими та необоротними активами, що відображено так:

$$ЧК = ДП - ПА,$$

де ЧК – чистий оборотний капітал.

Також чистий оборотний капітал відображають за допомогою такого рівняння:

$$ЧК = ПЧ + 0,5ВЧ.$$

Якщо використовується компромісна модель, в окремі періоди господарської діяльності підприємство може мати понаднормову кількість поточних активів, а це негативно впливає на розмір прибутку та водночас дає можливість підтримувати ліквідність балансу підприємства на належному рівні.

Компромісна модель фінансування поточних активів відображається таким співвідношенням:

$$ДП = ПА + ПЧ + 0,5ВЧ,$$

де ДП – довгострокові пасиви;

ПА – необоротні активи;

ПЧ – постійна частина активів;

ВЧ – варійована частина поточних активів [10].

3. Реалізація стратегії управління оборотними засобами. Цей етап формується за рахунок організаційно-економічного, у тому числі й організаційно-фінансового механізму управління, під час здійснення якого враховують фактори макро- та мікросередовища. Формується механізм за рахунок:

– оборотних засобів, а саме:

а) нормування та бюджетування;

б) оптимізації складу та структури активів;

в) внутрішньогосподарського контролю;

г) комерційного кредитування дебіторів;

д) зниження матеріаломісткості;

– джерел формування оборотних засобів, а саме:

а) залучення короткотермінових позик;

б) підтримки сільськогосподарських підприємств із боку держави;

в) залучення належного рівня фінансової стійкості;

г) урахування ефекту фінансового левериджу.

4. Оцінка ступеня виконання досліджуваної стратегії, що включає безпосередньо коригування показників уже визначених пунктів – оборотних засобів та джерел їх формування.

5. Безпосереднє прийняття управлінських рішень. Цей етап можливий тільки тоді, якщо здійснено повне дослідження стратегії, сформовано основні кроки її впровадження, визначено

всі плюси та мінуси, можливі результати. І тільки на основі ретельного підбору можна приймати управлінські рішення [8].

6. Урахування результатів виконання стратегії в наступних періодах. Підведення її підсумків, дослідження подальшого впливу.

Варто зазначити, що найбільш суттєвими елементами оборотних коштів у сфері обігу можна вважати грошові кошти та дебіторську заборгованість. Основним складником забезпечення потрібного рівня абсолютної ліквідності, а також фінансової стійкості є наявність грошових коштів, що можуть розташовуватися або на поточних рахунках, або ж у касах сільськогосподарських підприємств. Для того щоб установити межу готівкових розрахунків між банками та юридичними особами, на конкретному підприємстві встановлюють ліміт залишку готівки у касі.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У даній науковій роботі досліджено вплив оборотних засобів на формування та посилення фінансової безпеки сільськогосподарського підприємства. Вплив оборотних засобів сфери обігу на стан фінансової безпеки сільськогосподарського підприємства за ринкових умов є досить суттєвим. Розроблено та пояснено алгоритм формування та реалізації стратегії управління оборотними засобами підприємства у сфері обігу під час урахування їх подвійної природи.

Зміцнення фінансової безпеки як елемента економічної за ринкових умов сприяє посиленню договірних відносин між сільськогосподарськими підприємствами та їх контрагентами. Хоча, на жаль, нині сільське господарство на противагу промисловості або ж торгівлі забезпечене фаховими юридичними працівниками недостатньо. І, звичайно, це відображається на побудові торговельної діяльності: контроль над виконанням договорів із купівлі-продажу є досить слабким та недієвим. У перспективі одним із заходів зниження обсягів безнадійної або ж сумнівної дебіторської заборгованості є посилення контролю виконання договорів юридичними та адміністративними методами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Єлістратова Ю.О. Економічна безпека сільськогосподарських підприємств та її складові на макро- та мікрорівнях / Ю.О. Єлістратова // Інноваційна економіка. – 2010. – № 5. – С. 81–86.
2. Герчанівська С.В. Стратегічне управління як механізм забезпечення ефективного розвитку вітчизняних підприємств / С.В. Герчанівська // Інноваційна економіка. – 2012. – № 1 (27). – С. 79–81.
3. Мартюшева Л.С. Фінансова безпека підприємства як самостійний об'єкт управління / Л.С. Мартюшева, Т.Е. Петровська, Н.І. Трихліб // Коммунальное хозяйство городов. – 2006. – № 71. – С. 235–238.
4. Грунин О.А. Экономическая безопасность организации: [учебное пособие] / О.А. Грунин, С.О. Грунин. – СПб.: Питер, 2002. – 160 с.
5. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: [підручник] / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.
6. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. – К.: Знання, 2001. – 297 с.
7. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: [навч. посіб.] / М.І. Камлик. – К.: Атіка, 2005. – 369 с.

8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.
9. Стельмах М. Факторинг як форма управління дебіторською заборгованістю підприємства / М. Стельмах // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – Ч. 2. – С. 32–332.
10. Артус М.М. Фінансовий механізм в умовах ринкової економіки / М.М. Артус // Фінанси України. – 2005. – № 5. – С. 54–59.